

An ile Sonsuzluğun Resimleri

Necla COŞKUN

Öğr.Gör.,

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

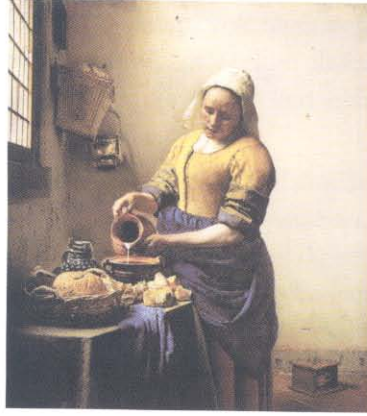
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Öğretim Görevlisi

Sanatçı, duygu ve düşüncelerini resim yüzeyiyle hesaplaşması sonucunda ortaya koyar. Bu hesaplaşmada kendinden bazı izleri boya, fırça ve başka malzemelerle tuval yüzeyine bırakarak, resmin yapılma anına ilişkin bilgiler verir. Kimi bilgiler boyanın yüzeye yedirilmesi sonucunda silikleşmiştir, kimi bilgiler ise olabildiğince belirgin durumdadır. Sanatçı, her iki durumda da bilinçli ya da bilinç dışı olarak resimde çözülmesi gereken anlamların olduğunu ima eder.

Resimlerdeki izler, dışavurumcu bir anlatımla tuşlarla belirginleştirilmişse, izleyici resmin yapılma anına ilişkin olarak daha net veriler elde edebilir. Burada yoğun boya katmanlarının ele verdiği şey, sanatçının bireyselliği, iç dünyasıdır. Fakat klasik resimlerde olduğu gibi boya ve fırça izleri silikleşmişse, resmin yapılma anına dair daha az ipucu bulunabilir. İzleyici bu tür resimlerin önünde, konunun gerçeklik düzeyi ile ilgilenmeye başlar ve resmi, zaman-mekan bütünlüğü içinde değerlendirmeye çalışır.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi anlar ve anlamlar birçok etkiye bağlı olarak değişecektir; ilk önce sanatçının bireyselliğine, sonra yaşadığı sosyo-kültürel ortama daha sonra izleyicinin kişiliğine ve onun yaşadığı sosyo-kültürel ortama bağlı olarak bu değişim gerçekleşmektedir. Bir de bunlara zaman kavramının tanımlarındaki çeşitlilik ve faklılık da eklenirse, resimde zaman konusunun ne kadar zengin olduğu görülecektir.

Örneğin 17. yüzyılda yaşamış olan Vermeer'in "Sütçü Kız" resmi incelendiğinde, soldaki pencereden giren ışığın, kadının sütü döktüğü o anı sabitleş-

Vermeer, "Sütçü Kız", Rijks Müzesi
Amsterdam, 1658.

Delacroix, "Halka Önderlik Eden Özgürlük",
Louvre Müzesi, Paris, 1830.

tirdiği görülür. Barok resmin genel özelliklerinden biri olan anlık görüntü, bu resimde "Sütçü Kız"ın yaptığı eylemle pekiştirilmiştir. Ayrıca, sütün "gerçek hayattaki dökülüş süresi"yle "resimdeki dökülüş süresi" karşılaştırıldığında birbirinden farklı olduğu görülecektir. Sütün resimdeki dökülüş süresi, 1658'den gelecekte bilinmeyen bir an'a kadardır denilebilir.

Delacroix'nun "Halka Önderlik Eden Özgürlük" resminde ise alegorik olarak özgürlüğü simgeleyen bir kadının öne çıkış anı görülmektedir. Kadın figürü, Fransız halkına özgürlük için savaşmanın vaktinin geldiğini söylemektedir. Sanatçı, bu resimle hayati öneme sahip o anı, gerçekleştirme isteğini anlatmaya çalışmıştır. "Devrim için savaşamıyorsam hiç olmazsa devrim için resim yapmalıyım" (Krausse, 2005, s.61) sözleri bunu kanıtlamaktadır. Resim tarihsel açıdan da bir belge niteliği taşımaktadır. Fransa'nın o dönemdeki çalkantılı siyasi yaşamının halk üzerinde yarattığı tahribatı anlatmaktadır. İnsanların zamanı tanımlayarak soyut ifadesinden kurtarıp somutlaştırma istekleri, onların bazı zaman kavramları yaratmalarına neden olmuştur. Günler, aylar, saatler, mevsimler gibi zaman dilimleri böylece ortaya çıkmıştır. Bu zaman kavramlarından çağ özellikle tercih edilen resim konularından biridir. Hatta bu kavram insanların yaşadıkları bazı çağlarla özdeşleştirilmiştir; Tiziano'nun "İnsanlığın Üç Çağı" adlı resminde olduğu gibi. İnsanın çocukluk, gençlik ve yaşlılık çağlarını konu alan bu resimde, tüm bu süreçler birlikte aynı resim yüzeyine yansıtılmıştır. Çocukluk döneminde, insan bilinci, daha dünya nimetlerine ve kötülüklerine açık olmadığı için resimdeki bebekler uykuda gösterilmişlerdir. Gençlik dönemi iki aşıkla simgeleştirilmiştir. Yaşlı adam ise daha uzakta kurumuş bir ağacın altında oturmakta; arkadaşları yalnızlık ve iki kuru kafadır.

Tiziano, "Insanlığın Üç Çağı",
Scotland Ulusal Galerisi,
Edinburg, 1511-1512.

Zaman, insan ömrünün sorgulanmasında önemli bir kavram olmuştur. Ölen biri için "vakti zamanı gelmiş" deyiminin kullanımı belki de buradan kaynaklanmaktadır. Resimlerde insanların bu kaygısı birçok kez işlenmiştir. Farklı çağlarda ve uygarlıklarda yapılmış resimler incelendiğinde insan ömrü ve ilahi güce ilişkin evrensel bir bilinmenin hep cevaplanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu anlamda insanın doğum ve ölüm anı hep merak konusu olmuştur. Birçok sanatçı gibi Goya da "Les Vieilles ya da Zaman ve Yaşlı Kadın" isimli resminde bu konuyu işlemiştir. Resimde ölüm ve yaşlılık anlam olarak yan yana bulunmaktadır. Gençliğin diriliği ve heyecanı yaşlılıkta yerini korkuya bırakmıştır. Bu gerçekten yola çıkarak yaptığı resimde Goya, ölümün pençesine çoktan düşmüş olan kadını, güzel günlerinden kalan elbisesi ve mücevherleriyle resmetmiştir. Belki de bir ironiyle ölüm anında güzel elbiselerin ve mücevherlerin götürülemediği anlatılmaya çalışılmıştır. Daha açık söylemek gerekirse bu dünyanın geçiciliği, öte dünyanın mutlak olduğu anlatılmaktadır (Leppert, 2002). İnsanları çağlar boyu meşgul eden temel sorulardan bir diğeri kuşkusuz evrenin, yeryüzünün ve insanın yaratılış anıdır. Michelangelo'nun Sistina Şapeline yaptığı fresklerden "Güneş, Ay ve Gezegenlerin Yaratılışı", "Karanlıktan Aydınlığın Ayrılışı", "Adem ve Havva'nın Yaradılışı" gibi resimler, aslında evrenin yaratılışına dair olan süreçleri betimleme çabasını içermektedir. Michelangelo, bu resim

Goya, "Les Vieilles
ya da Zaman ve Yaşlı Kadın",
Güzel Sanatlar Müzesi, Lille,
1810-1812.

Michelangelo, "Güneş, Ay ve Gezegenlerin Yaratılışı",
Sistina Şapeli, Vatikan, 1511.

Michelangelo, "Havva'nın Yaratılışı"
Sistina Şapeli, Vatikan, 1509-1510.

lerde yer kabuğunun değişimlerine işaret eden jeolojik zamanı, teolojik zamanla ifade etmeye çalışmıştır.

Günümüz insanları ise zamanı, elinden kaçıp giden bir kavram olarak görmektedirler. Çağdaş insan için zaman öyle çabuk geçer ki yakalayamaz. Adeta zamana karşı savaşılmaktadır. Zamanın bu hızlı akışı Modernizmin doğuşuyla başlamıştır. Romantizm bu açıdan modern insanın kaygılarını yansıtan bir sanat akımı olmuştur. Örneğin, bir grup romantik, zamanı yavaşlatmanın simgesi olarak pasajlarda kaplumbağalar dolaştırarak "zamanı yakalamaya aç olan insanlara" yaptıklarının mantıksızlığını anlatmak istemişlerdir (Baudelaire, 2004, s.35). Burada kaplumbağalar, tavşan hızındaki teknolojik yaşama karşı bir rakip gibidir.

ZAMAN, insan hayatının planlamasında yararları bulunan, insana bilinmeyen gerçeklere karşı savunma mekanizması geliştirmesine fırsat tanıyan ama öte yandan varlığı ile tedirgin eden bu nedenle de çelişkili duygular yaşatan bir kavramdır.

Kaynakça

- Baudelaire, C. Modern Hayatın Ressamı. Çeviren: Ali Berktaş. Birinci Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- Cömert, B. Mitoloji ve İkonografi. Ankara: Ayraç Yayınevi, 1999.
- Gombrich, E.H. Sanatın Öyküsü. Çeviren: Bedrettin Cömert. Dördüncü Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1992.
- Krause, A.C. Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü. Çeviren: Dilek Zaptıoğlu. Literatür Yayıncılık, 2005.
- Leppert, R. Sanatta Anlamın Görüntüsü. Çeviren: İsmail Türkmen. Birinci Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2002.